

De eerste stappen naar Santiago de Compostela

In augustus 2010 ben ik begonnen met mijn pelgrimstocht naar Santiago... Als middeleeuws muzikant, in veertiende-eeuwse kledij, met een mand op de rug. In de mand zaten de volgende middeleeuwse dingen: een middeleeuwse vlieger (jas) en kaproen (muts), vier kleine muziekinstrumenten, wat bladmuziek en wat eetgerei. De muziekinstrumenten waren een sopraanblokfluit (droomfluit van Adri Breukink), een mondharp, een koehoorn (gemaakt in 'Werkplaats Siebelink') en kleine doedelzak (Fat-Kitchen-F-pipe, gebouwd door Paul Beekhuizen).

Wel reisde ik met enkele niet al te opvallende moderne aanpassingen, zoals moderne wandelschoenen onder de lange kleding, mobieltje voor contact met het thuisfront, een lijst met B&B-adressen voor het geval dat..., moderne regencap, spullen voor persoonlijke verzorging.

De motivatie

Als middeleeuws muzikant was ik me al zo'n jaar of tien aan het verdiepen in allerlei aspecten van de middeleeuwen. Ik wist dat er drie belangrijke pelgrimsroutes waren, naar Rome, Jeruzalem en Santiago. Ik ging erover lezen, en gaandeweg ontstond het idee. Ik wilde dichtbij dat, wat een vriend ooit noemde: de historische beleving, komen. Ervaren wat een middeleeuwse pelgrim *misschien* zou kunnen hebben ervaren....Het op weg zijn; het niet weten waar je die avond zult slapen; alles wat je nodig hebt bij je dragen in een mand op de rug; op je af laten komen wie of wat je onderweg tegenkomt... In hoeverre je het *middeleeuwse gevoel*, zo dat al bestaat, kunt ervaren, weet ik niet. Maar toch was mijn wens om het op deze manier zo dichtbij mogelijk te kunnen benaderen. Wandelen is in elk geval voor mij de beste manier van reizen om dat te bereiken. Op de vraag, waarom ik dit eigenlijk wil doen, heb ik echter niet zo snel een antwoord. Ik voel dat ik het moet doen, maar dan niet plichtmatig, zoals een soort wedstrijd die je te winnen hebt. Meer zoals Mahatma Gandhi het stelt in zijn uitspraak: *"Wat je doet is onbelangrijk, maar het is belangrijk dat je het doet."*

Misschien kom ik er gaandeweg achter waarom ik dit heb te doen. Ik had ook het verlangen om al lopende na te denken over bepaalde aspecten van mijn leven. Daar is het niet echt van gekomen, waarschijnlijk omdat 7, 8 dagen te kort is. Elke dag was ik zo bezig met lopen, de weg vinden, mensen ontmoeten, eten-drinken-slapen, de natuur, het weer.

Maar wel ben ik een soort drempel overgegaan, waar ik een tijd lang tegenaan zat te hikken. Dat ik als onge oefend wandelaar 8 dagen kon lopen met 12 kilo op mijn rug, dat feit alleen al heeft mij een soort kracht gegeven waarvan ik hoop dat die blijvend doorwerkt. Ik las ergens een zin: 'een atheïst is iemand die niet in zichzelf gelooft'. Dat vind ik een prachtige uitspraak! Misschien ben ik eigenlijk door deze wandelweek wel van ongelovige naar gelovige veranderd.....

De route

Ik liep een deel van het Floris V-pad, dat van Amsterdam naar Parijs loopt, en daarvan het traject Dordrecht –Bergen op Zoom. Een prachtig pad. Ik wandelde zo ongeveer 12 kilometer per dag. Dat lijkt misschien niet veel voor de geoefende wandelaar, maar ik beschouwde dit niet als een wedstrijd met mezelf om dagelijks zo ver mogelijk te lopen, maar als een wandeling die ik op mijn eigen tempo kon doen, met de bijbehorende rusten en pauzes en het milde genieten van de omgeving (mindfulness?).

Dag 1: nabij Dordrecht, en de Biesbosch belandde ik direct bij schapendijkjes. Hoe mooi kunnen schapen zijn! Juliën, mijn partner, loopt mee tot aan de brug, en dan ga ik alleen verder. ...Spannend...! Want alle dagen en weken ervoor was ik steeds aan het twijfelen, of ik nu wel of niet alleen zou gaan lopen? Deed ik er wel goed aan? En wat als er iets mis zou gaan? Juliën maakte zich net als ik grote zorgen. Hij moest erg wennen aan het idee dat ik alleen op pad zou gaan. Maar hij stond er ook achter, heeft mij gesteund, en de derde dag zou hij zeggen dat hij trots op me was! Vooruit, lopen, meid!... .. Palante, palante!

Een fietser die mij tegemoet komt, roept luid: "Mooi ben jij!" Nou, die kan ik in mijn zak steken! Waarlijk een goed begin van de tocht, en meteen de spreuk van de dag... Mijn eerste kopje cappuchino drink ik bij Froukje van het bekende cafeetje "Fluitekruid" aan de Kop van het Land. Daar heb ik een grappig gesprek met een 'notariële' Dordtenaar die in buitenaardse wezens gelooft. Ik moet ook iets opzoeken op het internet, maar dat ben ik vergeten. Ik vraag voor de eerste keer de weg. Aan Elly van Halewijn (mooie middeleeuwse achternaam!) en Kees Dullaart (ook middeleeuws?) uit Lekkerkerk. Daar ontspint zich het tweede leuke gesprek over het waarom en waarheen van mijn reis, zoals er nog vele zullen volgen. Na de Kop van het Land ligt een prachtig natuurpad, waar ik zoveel zwanenbloemen gezien heb als ik m'n leven lang nog niet gezien had. Het jonge bos de Elzen vond ik ook indrukwekkend. Het donkerde al toen ik

daar aankwam, maar gelukkig haalde Juliën mij die eerste dag op. Want: nu nog even lekker thuis slapen!

Dag 2: door de Elzen heen over Dordtse dijkjes die ik nog niet eerder gezien had,. Wat is Dordrecht toch mooi! De stad, maar ook de omgeving, prachtig! Halverwege de Zanddijk de eerste inzinking, waarna mijn moeder me belde (toeval bestaat niet!), en mij bemoedigend toesprak. Even later, langs de rivier de Dordtse Kil, hoor ik mijn vriendin Pauline die me ineens toeroept vanaf een parkeerplaats waar ze toevallig moest zijn – daar kregen we beide zowaar kippenvel van! Leuk om door haar uitgezwaaid te worden, vlak voordat ik deze nieuwe maar toch vertrouwde Dordtse contreien verlaten zal. Door de Dordtse Kiltunnel, die ik enerzijds saai vind en herrie-achtig wegens het autogeraas. Toch vind ik het ook leuk omdat deze tunnel me naar het onbekende leidt: hierna begint mijn avontuur pas echt! Langs het water en diverse havens, ook voor reuzenschepen: indrukwekkend. Ik ben van nature geen watermens, meer een ‘grasweitjes-verlanger’, ‘bloeiendebermen-genieter’ of ‘coulissen-landschap-bewonderaar’. Maar door dit pad ga ik havens en haventjes, bootjes en boten, rivieren en plassen zomaar leuk vinden en waarderen. Op het laatst moet ik over een paar moeilijk te beklimmen hekken....hoe kom ik hier nu overheen, met mijn mand en lange rokken? En dan, aan het eind van een pittoresk schapendijkje met minder pittoreske schapendrollen, wacht daar mijn eerste ‘herberg’ in De Wacht.

Dag 3: mijn pad liep door de Strijense Polder van de Hoekse Waard. Een grote verrassing was de Zorgboerderij Beveroord, die ook groente bleek te leveren aan Boerderij Landzicht van mijn wekelijkse groentepakket. Alsof je in een vreemd land even thuiskomt! Ik zal deze week meer mensen tegenkomen die met iets of iemand uit mijn leven te maken hebben... Maar dat zal wel minder worden naarmate ik zuidelijker ga afdwalen. In elk geval drink ik in de theetuin gezellig een kopje thee met Thea Bouwmeester, een cliënte van de boerderij die in Spoorzicht te Dordrecht woont. Daarna gaat mijn pad eerst langs poëtische teksten op de ‘slapende dijk’ bij Strijensas naar een prachtig natuurgebied met overal water, stukjes polderland, en heel veel ganzen. Altijd als ik ganzen zie, moet ik denken aan het grapje van een oom van mij, die ooit als kind eens gevraagd moest hebben of dat nou “Gans Jeruzalem” was. Ik blijf er om glimlachen! In elk geval wandel ik in dit mooie landschap voor het eerst helemaal echt alleen, en dat geeft wel een apart gevoel. Ik kan kiezen tussen het eng vinden, en zo snel mogelijk door lopen, of van de stilte en

de schoonheid genieten. Ik doe gelukkig het laatste. Aan het eind van het pad is een bankje met daarop Josje Sarelse en haar man uit Leiden. We hebben een leuk gesprek, en het blijkt dat Josje toneelspeelt in de Leidse Kluchten Compagnie. We wisselen onze gegevens uit, want je weet maar nooit! Deze derde dag eindigt langs een heel lange dijk, waar ik via-via terechtkom in een oud en toch heel modern dijkhuisje in Schuring.

Dag 4: ik krijg zo langzamerhand het gevoel dat ik inmiddels door heel Zuid-Nederland al vrienden heb gemaakt! De ene mooie ervaring stapelt zich op de andere. Twee rietdekkers, die langs de dijk bezig zijn, groeten me. Ik raak aan de praat met de jongste die bij de auto staat. We hebben een leuk gesprek, en we concluderen dat we allebei een middeleeuws vak uitoefenen (hoewel, is dat wel zo, Henk??!) Later komt deze jongeman, die mij aan een Amerikaanse filmster doet denken (John-Boy?) mij met de auto inhalen, en geeft mij vanuit zijn geopende autoraam een verpakt cadeautje. Ik laat het ingepakt, om later nog eens extra verrast te worden! Eerst dacht ik dat het een Bijbeltje of evangelisatieboekje zou zijn, maar het bleek de familiegeschiedenis van een rietdekker. Het één of het ander: ik vond het een ontroerend cadeautje en ik liep nadat ik het kreeg, weer heel lekker en vederlicht verder op mijn wandelschoenen. Tussendoor moet ik trouwens nog de pruimen prijzen van Remco en Rianne, die ze voor een zakcentje langs de dijk aan het verkopen waren. Ze werden zelfs voor me gewassen in een teiltje; wat een goede service! Ik naderde de bebouwde kom van Numansdorp. Daar zag ik een man op de weg staan, en die sprak mij aan. Het bleek dat hij mij was voorbijgereden, en nieuwsgierig was naar mijn motieven. Hij had zijn wagen verderop geparkeerd om mij aan te spreken. Hij heette Gerrit Scheepstra, was een wandelaar (jazeker, Bert, ook de Nijmeegse Vierdaagse!), in bezit van een boot en woonachtig in Papendrecht. Ook weer een grappig gesprek. In het dorp heb ik bij de bakker een heerlijke bolus gekocht....één van de herinneringen van vroeger, toen mijn vader voor de 'buitendienst' van de Vrije Universiteit in Zeeland werkzaam was, en regelmatig deze lekkernij voor ons meenam...

In Numansdorp heb ik op aanraden van Emiel en Kirstin het zomerpontje naar Willemstad genomen. Daardoor kon ik de hele verdere middag in Willemstad rondlopen, en wat doedelzak spelen. Bij een terras raakte ik aan de praat met een sjiek en aardig heerschap, opa Lex, die met zijn kleinzoon Tim de terrassen van Willemstad aandeed. Mijn eerste gratis drankjes (voor de muziek natuurlijk) van die dag kreeg ik van hem. Hij

raadde me aan om langs een fort van een bekende van hem te gaan, waar regelmatig kunstenaars en musici optreden: Fort de Hel (bij Helwijk). Dat was trouwens de volgende morgen nog gesloten toen ik passeerde. In het centrum sprak iemand mij aan die mijn doedelzak herkende. Deze man, Gert de Mooij uit Willemstad, had er ook zojuist één bij Paul Beekhuizen besteld. Ik was net bezig met een muzikale demonstratie voor een gezinnetje met twee jonge kinderen uit het Noorden des lands. Dat was ook weer erg leuk. Daarna wilde ik een rondje maken om de oudste protestantse kerk van Nederland. Bij de vijver ging ik mijn brood opeten nabij een moeder die met haar zoontje aan het vissen was. Dat had zo'n heerlijke rustgevende uitstraling! Het zoontje raakte al gauw met mij aan de praat. Kortom, mijn nieuwe logeeradres diende zich aan, in een prachtig herenhuis aan de Voorstraat in Willemstad. Omdat het nog vroeg was, ben ik eerst twee keer over en langs de vestingwal gelopen. Daar heb ik nog een soort privé-kinderconcert gegeven voor familie Kamsteeg uit Wageningen, en een geïnteresseerd zwartgekleed tweetal op een bankje, dat ook met mij een gesprek aanging. Zij heette Anke, en deed aan coaching. Zij vonden het heel boeiend wat ik liet horen.

Dag 5: vier hele dagen had ik met prachtig droog weer gewandeld, vaak zelfs in de zon. Ik had ook prachtige bermten met zonnebloemen gezien, en veel ander gekleurd bloemenspul: geel, wit, blauw, paars, lila, roze. Ik kon er onophoudelijk naar kijken. Op deze dag begon het te regenen. Het uitzicht, en de lucht, waren grijs, grijs, en nog eens grijs. Ik had gelukkig mijn moderne poncho bij me om me tegen de regen te beschermen. Ik herinner me dat er op dit traject ook meer wegen en fabrieken te zien waren. Kwam dat even goed uit met die regen! Ik kwam, niet zo heel lang na de B&B-theetuin, wel een leuk fruitbedrijf tegen (Tange), waar ik lekkere aardbeien gekocht heb, en weer een leuk gesprek had. Even later lag er weer zo'n boerderij op mijn pad, maar dan met kersen. De Zuylenhoeve te Heiningen. Kersen, kersenijs en kersenwijn... Tja, mocht ik nou wel met goed fatsoen alwéer pauze houden van mezelf? Ja dus, want ik was mijn eigen baas, tenslotte... Sorry hoor, voor al diegenen die vinden dat je dan wat stoerder moet zijn, en nee zou moeten zeggen tegen zoveel verleidingen, verzoeking, nee bekoringen... Het leuke van katholieken (die zonden bekoringen noemen) vind ik tegenwoordig dat ze je met dit woord duidelijk maken dat ze zo kunnen genieten van die verleidingen! Nou, dat heb ik dus gedaan, van dat kersenijs, en het mini-proefbekertje

kersenwijn. Volgend jaar ga ik gewoon een fles halen! Misschien wel twee...

En zo was dit een dag vol regen, rood fruit, en een mooi gesprek in de haven voor Dinteloord (zie overige ontmoetingen). Op naar mijn volgende slaapplaats... Nou, dat was me wat! Ik begon bijna te geloven dat ik zonder slaapplaats zou blijven in deze plaats. Maar alles komt goed, zoals Pauline pleegt te zeggen.

Dag 6: ik liep het huis uit van dominee Pieter en ja hoor, daar was Lea!

Mijn metgezel

Lea Heinemans, die ik kende van de middeleeuwse vereniging LHO (Die Landen van Herwaerts Over), kwam vrijdag rond het middaguur aan in Dinteloord. Ik vond het erg leuk om plotseling een andere middeleeuwer te zien lopen! Ik kon haast niet geloven dat het haar helemaal gelukt was, en dat we elkaar hier en nu troffen... We hadden nog nooit samen gewandeld, maar vanaf het eerste moment bleek dat we ongeveer het zelfde tempo hadden! Dat had ook heel anders kunnen zijn... Ik kende Lea eigenlijk niet erg goed, maar ik vond haar meteen al vriendelijk toen ik haar jaren geleden bij de LHO ontmoette. Het was misschien wel intuïtie, toen ik besloot om haar te vragen als medepelgrim. Het voelde meteen vertrouwd. Wandelen met zijn tweeën is heel gezellig! We hebben natuurlijk veel met elkaar gepraat en naar elkaar geluisterd. Ik merkte wel, dat ik zo af en toe even bij de omgeving stil wilde staan, want al pratend of luisterend was ik me wel minder bewust van de natuur en de stilte. Toen ik alleen liep, keek ik meer om me heen. Maar alleen of samen: bijzondere ontmoetingen heb je altijd wel, en ook samen kun je van de natuur genieten. Ik geloof dat het allebei zijn voor- en nadelen heeft. We vonden het bijvoorbeeld allebei heel prettig om samen, in plaats van alleen, verdwaald te raken, tijdens de 7^e dag (2^e dag samen). We hebben ook heerlijk samen gezongen. Wel vermoeiend tijdens het lopen met 12 kilo, maar het ging steeds beter. Zoals dat wel vaker gaat in de muziek, hebben we elkaar een lied aangeleerd. Ik zong *Adam lay ibounden* (middeleeuwse tekst, moderne melodie van de Medieval Babes) voor Lea, en zij leerde mij de woorden van het lied *Vrienden 'k moet u verlaten* (melodie *Innsbruck ich muss dich lassen*, vertaling Gerard van Maasackers). En zo wandelden wij voort, regelmatig zingend, regelmatig pauzerend, en dan weer even om ons heen of op de kaart kijkend, en naar rood-witte tekens zoekend. En als iemand ons aansprak, konden we allebei heel goed ons verhaal

doen. Lea is dat namelijk zeer zeker ook gewend met de vele evenementen van de LHO, waar ze kookt, handwerkt, stoffen verft, en nog veel meer doet. Hoe dan ook, ik heb er ineens gewoon een goede vriendin bij gekregen!

...Vervolg van de route:

Dag 6: sinds Lea meeliep lette ik meer op de roodwitte wandeltekens in plaats van in het boek te kijken. Maar beide aanwijzingen zijn handig. We hadden af en toe last van wat regen. Bij de sluizen van Benedensas hadden we een prettige ontmoeting met een aardige heer. Zijn zoon bewoonde het huis bij de sluizen. We praatten wat over de woonomgeving en natuurlijk ook over onszelf, want daar was deze meneer ook wel nieuwsgierig naar. Later zouden we hem nog twee keer treffen, zie de overige ontmoetingen. Intussen liepen wij richting De Heen, alwaar wij op Camping de Uitwijk in een trekkershut zouden overnachten.

Dag 7: Over de Vlietpolderdijk liepen we richting Steenbergen. In Steenbergen zijn we op straat geïnterviewed door iemand van de plaatselijke televisie. Ik ben benieuwd hoe de reportage eruit zag, maar ja, we kennen nog te weinig mensen in Steenbergen om te vragen of ze het gezien hebben. Hoewel, aan het eind van de 8^e dag leerden we Lex van der Linden kennen, een rasechte Steenberger. Maar dat wisten we toen nog niet. We ervoeren Steenbergen als een moderne, vriendelijke plaats, en waren heel verbaasd om te horen dat er een gehele middeleeuwse vesting aan ten grondslag heeft gelegen. Dat wist de reporter ons uitgebreid te vertellen. Afijn, wij wilden weer voort, want er waren nog wat kilometers te gaan. Het pad ging door het Oudland. Een prachtig gebied, met grasland, slootjes, bomen. Maar de aanwijzingen (tekens en boekje) lieten ons voor het eerst danig in de steek. Doordat een landeigenaar niet meer wilde dat het wandelpad over zijn land liep, is de route drastisch gewijzigd. Er waren naar ons idee echter niet voldoende tekens meer voor de nieuwe route. We zijn dus enorm verdwaald!

Gelukkig hadden we elkaar, en onze telefoontjes, en het kaartje in het boek om ons zo mogelijk enigszins te oriënteren. Maar we kwamen in een drassig stuk land terecht (o, help, drijfzand!), helemaal vol begroeid met brandnetels, struikgewas, en hoog rietachtig spul waar we nauwelijks doorheen konden. Ik ben bijna in een diep gat beland. Beetje spannend was het wel. Gelukkig wisten we ook wel dat bijna elke centimeter van het Nederlandse landschap is ingekaderd in vierkante of rechthoekige stukken

land. En dat je, of je nu naar het noorden, oosten, zuiden of westen loopt, in alle gevallen weer vrij gauw op een weg belandt. Ja zeg, en hoeveel gevaar loop je nu op een wandelpad, als je bedenkt hoeveel mensen het verkeer niet overleven....?? We hadden in elk geval ons avontuur gehad, en zijn er weer goed uitgekomen! We zijn dus verdwaald voor en na de Dassenplas, nabij het gehuchtje Klutsdorp – daar had ik vanwege de naam graag een kijkje willen nemen. En juist toen we weer op het juiste pad waren, was daar een kampeer veldje vanwaar we hartelijk werden toegeroepen: ‘Wie zijn jullie? Waar gaan jullie naar toe? Willen jullie vanavond bij ons kampvuur komen zitten, en wat voor ons zingen en spelen?’ ‘Jawel, maar we hebben nog geen slaappleaats voor vannacht!’ ‘O, dat regelen wij wel voor jullie!’ En zo gezegd, zo gedaan. Dus toen waren we te gast op Camping de Dassenplas.

Dag 8: we zijn langs prachtige bospaden gelopen richting ons einddoel: Bergen op Zoom. Halverwege in het bos kwamen me nog een familie tegen die ons heeft gefotografeerd. We speelden natuurlijk ook wat voor hen. Even verderop kwamen we in gesprek met Tilly Verbraak uit Bergen op Zoom. Zij is archeologe, en zingt in het koor Hortus Musicus Religiosus. Er ontstond een klik en er ontspoon zich een gesprek. Zij heeft ons nog geholpen een telefoonnummer te vinden in BoZ, dat we wilden bellen voor een overnachting. Eenmaal beland bij het eindpunt, het Stayokay-hotel Bergen op Zoom, werd ik helemaal emotioneel! Lea heeft foto’s gemaakt van onszelf bij de wegwijzer, waar de afstanden naar Parijs en Brussel en diverse andere richtingen opstaan... Mijn traantjes zijn denk ik niet te zien op die foto’s. Wij moesten door een moderne buitenwijk, alwaar wij voor het eerst wat ongastvrije gebaren en opmerkingen bemerkten. Gauw onder het spoor door, en een bakje drinken bij het restaurant tegenover het station. Wij hadden onderweg naar het spoor al onderdak aangeboden gekregen van Tonnie Joxhorst (alsnog bedankt), maar wij wilden liever eerst nog in de stad verder kijken. Bij het restaurant werden we al gauw aangesproken door twee deerntjes, van wie de één Lea herkende van een evenement! Zij herinnerde zich ook nog een vriendin van Lea. Het waren twee alleraardigste meisjes, van zo’n jaar of twaalf, dertien. Mayim heette de één, en de ander had een even mooie, maar Ierse naam. In het centrum kwamen we tot slot Lex tegen, met wie we onze tocht afronden onder het genot van een portie friet. Lea en hij hadden heel veel te bepraten, en ik was zo’n beetje uitgepraat en uitgereist. We besloten dan ook naar Dordrecht terug te reizen, omdat

Bergen op Zoom op zondagavond (en maandagmorgen vast ook) nogal stilletjes overkwam.

De overnachtingen

Een vriend, die regelmatig pelgrimeert, raadde mij aan om zo tussen 16 en 18 uur naar een slaapadres te zoeken. Ik wilde ook persé niet 's avonds nog wandelen. Meestal sprak ik iemand (of iemand mij) aan op straat, en zo kwam het tot een gesprek. Soms vroeg ik of diegene een tip had voor een veilige slaapplek, of misschien zelf nog een logeerbed over had.

In **buurtschap De Wacht** sprak Nel mij op straat aan. Het was wel vroeg, maar ik vroeg toch of zij een plek hadden voor mij. In hun boerderij van 1866 heb ik vervolgens thee gedronken, gepraat en geluisterd naar Nel's levensverhaal. Daarna huisgemaakte varkensworst gegeten, bessen helpen plukken en zelfgemaakte bessensap gedronken van diezelfde bessen, en... als een roos geslapen in een 19e-eeuwse bedstee met originele lakens en slopen. Mijn eerste (en dus gedenkwaardige) overnachting bij Nel en Maarten van de Merwe, boerin en boer in buurtschap De Wacht. Nog één ding: boer Maarten lijkt heel zwijgzaam, maar als hij eenmaal begint te praten, is hij niet meer te stoppen. Ik heb van alles gehoord (maar niet alles begrepen) over de pijpleidingen die er in de Hoekse Waard door de grond lopen.....!

In **Schuring** heb ik even moeten zoeken voor ik onderdak vond. Iemand verwees mij naar een B&B, maar dat was voor mijn portemonnee aan de dure kant. Toevallig stonden er net twee jonge mensen voor hun huis beneden aan deze dijk, en ik vroeg: "Mag ik jullie iets vragen?" Zodoende kwam ik bij Kirstin Feberwee en Emiel Dolman op bezoek. Zij medewerkster aan de Erasmus Universiteit, hij ex-politieman, op zoek naar een baan zoals jachtopziener. Dat was zijn vader ook geweest bij de voormalige 'Ambachtsheerlijkheid', een natuurgebied in de buurt. De eigenaresse van de B&B, Suze, bleek toevallig een vriendin van mijn gastvrouw. Zodoende heb ik 's avonds, na de lasagne, voor de beide paren en Jurriaan, de zoon van Suze en Hans, een demonstratie gegeven van mijn middeleeuwse instrumenten. Ook gaf ik beide vrouwen net als bij mijn vorige adres, een zelfgemaakte weefband. Ruilen in plaats van betalen! Nog leuk om te vermelden: Emiel is gek op jeeps, en als jeep-eigenaar ontmoet hij regelmatig mensen die aan reanactment doen (levende geschiedenis: geschiedenis naspelen). Kirstin maakt sieraden en

geeft workshops. En Emiel kent weer de schoondochter van mijn burens, die ook politieagente is... It's a small world after all.

In hartje **Willemstad** heb ik de familie Birkhoff leren kennen. Lisette (arts), Arnold (advocaat), Eva (12), Huub (10), Siebe (7) en Toon (5, en dol op vissen). Na de heerlijke pastamaaltijd hield ik in de ruime stadstuin mijn middeleeuwse demonstratie. Toen kreeg ik een cadeautje terug in de vorm van één grote voorstelling. Eva en haar vriendinnen Madelief en Marieke hadden zich verkleed (Eva was beeldig als nar). Zij wilden wel een oude dans van mij leren (de Branle des sabots, en 'En mai' uit het schoolconcert van Pauline en mij). Huub heeft heel mooi en gevoelig gitaar gespeeld. Siebe gaf een onvergetelijke Michael Jackson-imitatie ten beste, met zwarte kleding en hoed. En Toon huppelde er tussendoor rond als konijn, of beer, ik weet niet meer wat het was. Op een gegeven moment liep alles en iedereen door elkaar. Ik wist gewoon niet meer naar wie of wat ik moest kijken! De beide ouders bleven er bijzonder rustig en sereen onder, alsof dit nog niets was in vergelijking met het normale actieniveau van hun kinderen!

Later: sterren kijken op de banken in de tuin, sterrenbeelden zoeken met de i-pad of i-pod, gesprekken over politiek, de vrijheidsontneming in het strafrecht, hun boot, en tot slot:mocht ik lekker slapen in het bed van Toon... O ja, behalve de gastvrijheid van dit unieke gezin is ook de badkamer zeer vermeldenswaard. Want daar kun je gezellig met zijn drieën naast elkaar je tanden poetsen...

Hoe ik in Dinteloord in 9 stappen bij mijn gastgezin beland ben:

Naar Hotel de Beurs (te duur) – in gesprek met een groepje oude mannen op een bankje bij de brug – “daar hebben ze wel kamers...” dus naar een café (vol) – langs een groepje bierdrinkers op terras: ‘ga naar Bertus’ – eerst wil ik aanbellen bij een huis naast een kerk (één van de 9): ‘die horen niet bij die kerk’, zeiden de straatkinderen – dan maar naar het café van Bertus (vol) – dan spreek ik vier oude dames aan, en die zeggen: ‘bij de pastorie helpen ze je zeker’ – ik vraag de weg aan een oude man bij het café: ‘daar moet je zijn’ – en de straatkinderen, die me eerst hadden aangekeken alsof ik gek was, brachten me toen bij de pastorie, en bleven kijken of ik er echt terecht kon... (ze dachten waarschijnlijk nog steeds dat ik gek was!)

En ja hoor! Ik was welkom bij Coby en Frank van Veldhuizen, en hun peuter Marc-Jan. Zij docent aan de Driestar in Gouda, hij dominee van de

Hervormde Kerk. Toevallig kende Coby ook weer een leerling van mij, die ook doceert aan de Driestar. Coby had vakantie, en haar vriendin Eline was op bezoek. Frank moest vanzelfsprekend nog werken aan de preek voor zondag. Ik kreeg een gezellige maaltijd voorgezet met Bijbelverhalen, zang en gebeden en ... gelezen boontjes. Eline en ik hebben samen (gezellig!) de vaat gedaan, en daarna nodigde Coby een paar oudere burens uit. Zodoende heb ik 's avonds middeleeuws gespeeld, gezongen en verteld voor 9 volwassenen. Marc-Jan van 2-1/2 kwam ook nog even luisteren. Die vond zo'n vreemde gast natuurlijk ook bere- interessant!

Op weg gestuurd met psalm 21, een reispsalm (wat ik heel mooi vond), moest ik eerst echt nog langs hun collega van de PKN-kerk, Pieter van der Woel, predikant en musicoloog. Met twee tafelpiano's en een zelfgebouwd orgel in de woonkamer. Werkplaats met zware draaibanken op de eerste verdieping. Overall stukjes hout en metaal in huis. Hij schreef een scriptie over Adam en Eva in de muziek, vandaar dat ik *Adam lay ibounden* gezongen heb, met een kop koffie in de hand. De tafel lag vol met mijn en zijn muzikale spullen, twee vakidioten aan één tafel. Maar ik moet eerlijk bekennen dat ik maar zelden zo'n bezielde fanaticus ben tegengekomen als hij... Doch, de tijd ging snel, en ik wilde ook weer verder lopen: nu met Lea, die rond énen uit de bus zou stappen voor zijn huis. In **De Heen** heb ik mezelf in de trekkershut in de wollen mantel van Lea gewikkeld. Want ik had geen slaapzak bij me. Mijn normale slaapzak weegt 2,6 kilo, en dat vond ik veel te veel. Voor volgend jaar wil ik wel zo'n mooie lichtgewicht slaapzak kopen. Dan wordt het vinden van een slaapplek waarschijnlijk nog makkelijker.

Lea en ik hebben hier bij het restaurant pannenkoeken gegeten. We vonden dat we deze uitgaven, voor eten en slapen, wel konden verantwoorden. We hebben er van genoten. Maar het was niet de bedoeling om dat nog een keer te doen... 's Avonds hebben we een wandeling gemaakt door, naar ons leek, de enige straat van De Heen. Het was voor het eerst dat ik 's avonds in het donker liep, maar we liepen veilig tussen de huizen. Wel nu en dan aangesproken door enkele verbaasde honden-uitlaters. Bij het bord 'bebouwde kom' zijn we reeds teruggekeerd. Een veilige versie van: 'al zingend en klingend reed zij door het bos, al zingend en klingend reed zij door het bos'... Maar dan lopend in een zestigerjaren-woonwijkje, en natuurlijk ook zonder de dramatische ontknoping als die aan het eind van het lied van Heer Halewijn... Daarna hebben we nog wat middeleeuwse klanken laten horen in Eetcafé 't

Goeleven. De eigenaar (en zijn dochter) waren supervriendelijk. Er zijn foto's van ons gemaakt. Ik heb ons nog niet op de website zien staan. Jammer, was leuk geweest!

Op **Camping de Dassenplas in Lepelstraat** zijn we ook super ontvangen. We mochten in de voortent slapen van Zus en Wout de Hoon uit Alblasterdam, het oudste echtpaar van de seizoensgasten. Zij gingen de caravan verkopen, en sliepen ook 's nachts thuis. Toevallig heeft hun neef, Jan de Hoon, een boek geschreven over zijn reis naar Santiago de Compostella. Daarom vonden zij het zo leuk om ons onderdak te verlenen. Verder waren daar Truus en Peter, Linda en Cor uit Gouda, Corrie en Peter, Willy en Klaas, Lida en Bram, Ans uit Dordrecht en tot slot Beatrijs en Arnold uit Rotterdam. Beatrijs en Arnold bleek ik te kennen van de reis naar het Engelse Ripon met de Domcantorij, wel tien jaar geleden. De ontvangst was hartelijk: de één kwam met een luchtbed, de ander met een extra matras, weer één met een dekbed, en de volgende bakte een omelet voor ons. We hebben 's avonds bij het kampvuur een fantastische en supergezellige avond beleefd, met zang, muziek, verhalen, een drankje, en dat alles in de rook en de warmte van de vuurkorf bij Linda en Cor op het veldje. Lea en ik zongen en musiceerden beurtelings en samen, ook Cor kende trouwens een heleboel liedjes. Zeg ons nooit meer dat het saai is bij Hollandse seizoenskampeerders. Het was top! En over de gastvrijheid van Nederlanders zal ik ook nooit meer klagen, hoor (als ik dat al deed).

Overige ontmoetingen

In het havencafeetje bij Dinteloord had ik een levendig gesprek met twee levensgenieters uit Tholen... het echtpaar C. van Tilborg. Er zijn gesprekken die me later nog steeds een vrolijk gevoel geven, en dit was er één van. De zon, de wind, de zeiljachten in de haven, het gevoel dat het allemaal goed zou komen. Net de lekkerste kersen van mijn leven gegeten (Carina's). En dan een goed gesprek over het waarom van mijn reis, over kersenwijn, over van het leven genieten, over de vader van Jessica Petermeijer (een studiegenoot van het Utrechts Conservatorium), die de man van het stel ook kende. Want hij kwam uit Bergen op Zoom. Wat me ook bijbleef: zij wilden mij zo graag een lift geven naarja, waar dan ook, maar ik móest natuurlijk lopen. Toen ik eenmaal weer op weg was, reden zij mij voorbij, en vroegen wéér of ik echt niet mee wilde rijden. "Nééé, maar toch bedankt!"

Iemand die we drie keer hebben ontmoet, was de heer Jan Jacobsen uit Tilburg. De eerste keer ging hij net bij zijn zoon in Benedensas vandaan om te fietsen. De tweede keer zagen we hem met zijn vrouw, zoon en schoondochter bij Eetcafé 't Goeleven. Natuurlijk hebben we daar ook weer vrolijk met elkaar staan praten. De derde keer werden we in Steenbergen heel enthousiast toegeroepen vanaf een terras, en ja hoor: daar zaten zij weer met zijn vieren! We moesten allemaal hartelijk lachen door deze verrassende samenloop. We werden uitgenodigd een drankje met hen te drinken. We kwamen zo op deze zonnige morgen zelfs tot bepaalde ernstige onderwerpen, zoals bijvoorbeeld 's mensen levensdoelen, en mijn onvervulde kinderwens, waar ik mee in het reine heb te komen. Dus zodoende kwam dit toch in deze wandelweek even aan de orde, op een terrasje in Steenbergen!

Lea en ik waren in elk geval heel blij met deze hartverwarmende ontmoetingen. Daardoor vervolgden we steeds nóg meer opgetogen onze weg.

Onze ontmoetingen eindigden in Bergen op Zoom, waar we in gesprek kwamen met paardengek, natuurliefhebber, historisch geïnteresseerde en Steenberger 17-jarige Lex. Hij nam ons mee naar Fort de Roovere, en hij zou ons nog veel meer van de omgeving hebben willen laten zien, als we er geen stokje voor hadden gestoken. De tomeloze energie van de jeugd! Lea stelde voor om hem in Steenbergen thuis te brengen, want daar reden we toch langs: met Lea's auto, die ze in Halsteren had geparkeerd.

Hulp van boven?!en spiritualiteit

Als iemand lid wordt van het genootschap van Sint Jacobus te Utrecht, kan hij of zij invullen om welke reden hij de tocht gaat maken: *sportief, cultureel, religieus, spiritueel*; ik heb alle vier als reden opgegeven..... Ik zou er nog de natuur bij kunnen noemen, maar misschien valt die wel onder één van de vier andere.

Voor ik door Juliën weggebracht ben naar het startpunt van mijn wandeling, heb ik een kaarsje aangestoken in de Grote Kerk van Dordrecht (ook wel de Dordtse Dom genoemd).

De stempel voor mijn pelgrimspas (de zogenoemde 'Compostela') had ik in de week ervoor al gehaald in het winkeltje van de Grote Kerk. In het gebedenboek heb ik een gebed geschreven. Daarna een stiltemoment. Dit alles om een zegen te vragen van de Allerhoogste voor een goede reis, en (alvast) een behouden aankomst! Maar dat kan nog jaren duren!

De tweede dag dat ik wandelde, had ik al meteen een dip, en op dat moment belde mijn moeder om me een hart onder de riem te steken. Ze moedigde aan om door te gaan, en vooral van het lopen te genieten. Bedankt, moeders! Op diezelfde dag riep een mevrouw op de fiets me toe: "De mooiste vrouw van Nederland!" Die opmerking doet me vandaag nu ik dit schrijf, weer breed glimlachen.

Halverwege de vijfde dag begon het te regenen, en te regenen... Toen doemde daar door de grijze sluier van de regen na een poosje ineens de theetuin op van Hennie Visscher te Heiningen! Alwaar ik mij even kon opwarmen, en wat kon vertellen en laten horen.

Soms vraag ik me af of de hulp van boven, of 'the secret', zoals sommigen het noemen, nu werkt, of niet.....Ik dacht "': 'Ik ga het eens uitproberen... O, had ik nu toch maar een bankje om op te zitten en m'n brood op te eten...'" Nee, hè: steekt daar opeens bij een boerderij een picnic-tafel zo uit de heg langs het landweggetje! Vervolgens bleek mijn broodbeleg bedorven te zijn, en vroeg ik de hemel en 'het universum' om een stukje kaas. Dat wilde echter niet lukken. Was ik toch zomaar vergeten dat je God niet als Sinterklaas mag beschouwen... Wie zei ook alweer dat het beste gebed een dankgebed is? (Lisette Thooft).

Met Lea heb ik bij het eerste kapelletje dat we tegenkwamen, naar goed middeleeuws gebruik een Marialied gezongen. Dat voelde wel bijzonder. Want dat was ik al helemaal niet gewend als (voormalig?) protestant. Sinds ik me verdiep in de middeleeuwen ben ik heel anders over Maria gaan denken. En over haar rol en betekenis in Bijbel en geloof. Ik waardeer haar nu veel meer. Vroeger vond ik het verfoeilijk, die Mariaverering. Mede door het boek 'Van Venus tot Madonna', geschreven door Annine van der Meer, ben ik Maria gaan zien als de verpersoonlijking van het vrouwelijke in het toch vooral patriarchale christendom. De middeleeuwen hebben mijn geloofsvisie verruimd. Ik ben benieuwd hoe mijn pelgrimstocht mijn geloof verder gaat vormen... Ik merkte in elk geval, op bezoek in Huize van Veldhuizen, dat ik *eens een protestant, altijd een protestant* blijf! De psalm *het hijgend hert* kon ik nog goed meezingen. En ook de woorden uit de Bijbel raakten me weer. Herkenning? Aanraking? Ik ben benieuwd of ik in de middeleeuwen misschien wel kettters geworden zou zijn...

Dat waren zo her en der wat momenten om bij stil te staan. Verder weet ik niet goed of ik dit nu een spirituele wandeling kan noemen of niet. Er gaan

geruchten de ronde, dat het alledaagse reeds heilig is.....Hoeveel meer dan niet het onalledaagse van deze wandeling...!

Tot slot

Nu las ik in het laatste nummer (86) van "De Jacobsstaf", het blad van het Nederlands Genootschap van Sint Jacob dat iemand pas pelgrim zou zijn als hij zijn doel bereikt heeft. Dat kan natuurlijk best voor diegene helemaal waar zijn. Maar ik vind, met heel mijn hart, dat ik vanaf nu pelgrim ben.....

Ik kwam thuis met een supergoed gevoel! Een gevoel van geluk en voldaanheid. Iemand heeft eens gezegd: *"Tevredenheid heeft niets met een eigen huis, de natuur of andere mensen te maken. Tevredenheid heeft slechts één thuis: je eigen hart"* (Ayya Khema). Dat lijkt me helemaal waar. Maar toch heeft deze week, met steeds een ander huis, de natuur, en steeds weer andere mensen me veel goed gedaan. De ontmoetingen, de gastvrijheid, de nieuwsgierigheid ook die leidde tot gesprekken, het contact met mijn thuisfront (Juliën en mijn moeder), het is allemaal geweldig geweest. Ik ben dankbaar dat ik dit heb kunnen en mogen beginnen. Lieve hemel, lieve mensen, bedankt!

31 augustus 2010

Helma Hartman,
Dordrecht.

Met speciale dank aan Janny Hartman-Jansen en Juliën Ignacio voor de ondersteuning, en aan Bert Castelijm & Maria Verboom, en Saskia van Schalen, voor de broodnodige wandeltips!